

ชื่อเรื่อง

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

An effect of conveying dental infographics via LINE application on improving pregnant women's perceived benefits of oral health care in lower northeastern region

ชื่อผู้เขียน/ผู้จัดทำ/ผู้วิจัย/เจ้าของผลงาน

นางอัญชลีพร อิชฎากร

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาผลของใช้สื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันเพื่อพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพทันตสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

รูปแบบการศึกษา : การวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ของศูนย์อนามัยเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวนทั้งหมด 62 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 31 คน คัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด กลุ่มทดลองจะได้รับสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทันตสุขภาพ จำนวน 10 เรื่อง และกลุ่มเปรียบเทียบได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากตามมาตรฐานปกติ ใช้เวลาทำการศึกษา 12 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพทันตสุขภาพด้วยค่า Risk Ratio (RR) และ 95%CI

ผลการศึกษา : ผลการวิจัยหลังการทดลอง พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพทันตสุขภาพเพียงพอในกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 1.82 เท่า (RR = 1.82; 95%CI = 1.32, 2.50; p<0.001)

สรุป : การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การให้สื่อความรู้ที่มีความดึงดูดอย่างอินโฟกราฟิกผ่านโซเชียลมีเดียที่ใช้กันมากในประเทศไทยอย่างไลน์ ทำให้เกิดความน่าสนใจและเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพโดยเพิ่มความสามารถในการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพทันตสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น สื่อทันตอินโฟกราฟิกจึงควรเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากต่อไป

คำสำคัญ : สื่อทันตอินโฟกราฟิก, หญิงตั้งครรภ์, การรับรู้ประโยชน์, การดูแลสุขภาพทันตสุขภาพ

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

บทนำ

ปัญหาทันตสุขภาพทั้งโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบมักพบบ่อยในหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นช่วงที่หญิงตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน ทำให้มีโอกาสเกิดโรคในช่องปากได้ง่ายและรุนแรงกว่าช่วงเวลาอื่นๆ รวมไปถึงอาการแพ้ท้องหรือคลื่นไส้อาเจียนบ่อย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้การดูแลอนามัยในช่องปากทำได้ไม่ดีเพียงพอ ปัญหาดังกล่าวในหญิงตั้งครรภ์จะพบได้ตั้งแต่การตั้งครรภ์เดือนที่ 2 ถึงเดือนที่ 3 อาจเพิ่มความรุนแรงขึ้นจนถึงเดือนที่ 8 ของการตั้งครรภ์ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของฮอร์โมนมีผลทำให้แบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของโรคเหงือกอักเสบเจริญเติบโตขึ้น ทำให้เหงือกอักเสบวมแดงและมีเลือดออกได้ง่าย ตลอดจนสุขภาพช่องปากของมารดาในอนาคตเมื่อคลอดบุตร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทารกแรกเกิดมีน้ำหนักตัวน้อย^[1-2] อย่างไรก็ตาม การป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบในระหว่างการตั้งครรภ์สามารถกระทำได้หากหญิงตั้งครรภ์ดูแลสุขภาพช่องปากร่วมกับการมีสถานะอนามัยช่องปากที่ดี

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรกควรได้รับคำแนะนำและได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากตามแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสุขภาพช่องปาก การฝึกทักษะการแปรงฟัน และการรักษาตามความจำเป็น^[3-5] และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการส่งเสริมทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์โดยส่วนใหญ่จะเป็นการให้ทันตสุขภาพศึกษา การให้ความรู้ซ้ำๆ การให้ทันตสุขภาพศึกษาแบบรายกลุ่ม และการให้ทันตสุขภาพศึกษาแบบรายเดี่ยว^[6-8] ยังคงเป็นวิธีการแบบเดิมและยังขาดการติดตามที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงขาดช่องทางในการสื่อสารตอบกลับของกลุ่มผู้มารับบริการอีกด้วย

ในปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความทันสมัย ตอบสนองความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมากมาย จนทำให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์และกลายมาเป็นช่องทางการสื่อสารหลักที่ผู้ใช้ให้ความสนใจ ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันผ่านการสื่อสารด้วยสื่อออนไลน์ โดยพบว่าสื่อสังคมออนไลน์ที่ประชาชนโดยทั่วไปนิยมใช้ไลน์แอปพลิเคชัน (LINE application) มากที่สุด^[9] และยังมีหลักฐานเชิงประจักษ์พบว่าการประยุกต์ใช้สื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบไลน์แอปพลิเคชันเป็นช่องทางในการสร้างความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการให้คำแนะนำในข้อสงสัยผ่านทางไลน์แอปพลิเคชันได้อย่างมีประสิทธิภาพ^[10] ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาผลของการใช้สื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ในการดูแลทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการในคลินิกฝากครรภ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของศูนย์อนามัยเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเพื่อมุ่งเน้นให้หญิงตั้งครรภ์เกิดการรับรู้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดี อันจะส่งผลต่อคุณภาพการตั้งครรภ์ที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้สื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันเพื่อพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีรูปแบบเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของศูนย์อนามัยเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวนทั้งหมด 62 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา จำนวน 31 คน และกลุ่มเปรียบเทียบเป็นหญิงตั้งครรภ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี จำนวน 31 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์คัดเลือก คือ (1) มีอายุครรภ์ระหว่าง 4-6 เดือน หรือ 12-27 สัปดาห์ (2) สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ดี (3) มีไลน์แอปพลิเคชัน (Line application) ที่ใช้ในการสื่อสารได้ และ (4) ยินดีเข้าร่วมการศึกษาด้วยความสมัครใจ มีการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นลักษณะคำถามปลายปิดให้เลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพ และส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ในการดูแลทันตสุขภาพ เป็นลักษณะคำถามให้เลือกตอบเพื่อแสดงความคิดเห็น 4 ตัวเลือกคือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ (1) ตรวจสุขภาพเหงือกและฟันด้วยตนเองเป็นประจำจะช่วยป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบได้ (2) แปรงสีฟันที่มีขนาดพอเหมาะกับช่องปากจะช่วยให้แปรงฟันได้สะอาดและทั่วถึงมากขึ้น (3) พบทันตแพทย์ ตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง จะช่วยป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบได้ (4) แปรงฟันให้ถูกวิธีและสม่ำเสมอจะช่วยป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบได้ (5) ใช้ไหมขัดฟันเป็นประจำจะช่วยป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบได้ (6) ใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์จะได้ประโยชน์แก่เหงือกมากกว่ายาสีฟันผสมสมุนไพร (7) กินอาหารที่มีเส้นใย เช่น ผักและผลไม้ จะช่วยให้เหงือกและฟันสะอาดแข็งแรง และ (8) ขูดหินปูนร่วมกับแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอจะช่วยรักษาโรคเหงือกอักเสบได้ มีค่าความน่าเชื่อถือสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha's coefficient) ของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.87 การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และดำเนินการเก็บข้อมูลหลังจากได้รับอนุมัติ (เลขที่รับรอง HE-040-2561)

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นสื่ออินโฟกราฟิกเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพของสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข^[11] โดยศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา สื่อทันตอินโฟกราฟิกมีรูปภาพที่มีเนื้อหาข้อมูลในลักษณะสื่อด้วยภาพเป็นหลักซึ่งบรรจุข้อมูลภายใน 1 หน้ากระดาษ A4 ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์ ใช้อธิบายเนื้อหาความรู้แบบกระชับและเข้าใจง่าย โดยสื่อที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 10 เรื่องด้วยกัน ประกอบด้วย (1) การดูแลช่องปากสำหรับหญิงตั้งครรภ์ (2) แปรงดี ฟันดี (3) แปรงฟันถูกวิธี ฟันดีไม่มีผุ (4) 2-2-2 สูตรฟันดี สุขภาพดี (5) มาตรวจว่าฉันแปรงฟันสะอาดหรือยังนะ (6) ทำไมต้องดูแลช่องปากให้สะอาด (7) อาหารดี ฟันดี สุขภาพดี (8) แปดโรคต้องระวังเมื่อเข้ารับบริการขูดหินปูน (9) กลิ่นปากไม่ใช่เรื่องตลก และ (10) แปดข้อเพื่อฟันดี ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

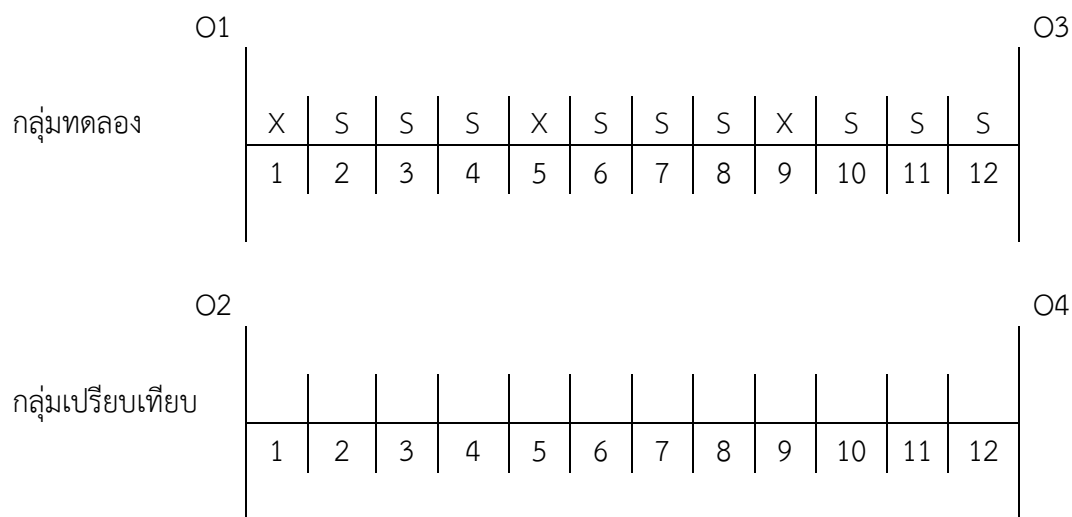

ภาพที่ 1 ตัวอย่างสื่อทันตอินโฟกราฟิก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการทดลอง 12 สัปดาห์ เน้นสื่อทันตอินโฟกราฟิกเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพผ่านทางไลน์แอปพลิเคชันในกลุ่มเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยให้ข้อมูลสื่อดังกล่าวในสัปดาห์ที่ 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11 และ 12 ในวันจันทร์สัปดาห์ละ 1 เรื่องโดยผู้วิจัย มีรายละเอียดดังนี้ (I) สัปดาห์ที่ 1 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามก่อนทดลอง และกิจกรรมนัดพบหญิงตั้งครรภ์เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพ และสร้างกลุ่มไลน์ “คลินิกคุณแม่ฟันดี” (II) สัปดาห์ที่ 2 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “การดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับหญิงตั้งครรภ์” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (III) สัปดาห์ที่ 3 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “แปรงฟันดี” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (IV) สัปดาห์ที่ 4 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “แปรงฟันถูกวิธีฟันดีไม่มีผุ” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (V) สัปดาห์ที่ 5 กิจกรรมนัดพบหญิงตั้งครรภ์เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพในช่วงฝากครรภ์ตามปกติ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพช่องปาก (VI) สัปดาห์ที่ 6 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “2-2-2 สูตรฟันดีสุขภาพดี” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (VII) สัปดาห์ที่ 7 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “มาตรวจว่าฉันแปรงฟันสะอาดหรือยัง” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (VIII) สัปดาห์ที่ 8 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “ทำไมต้องดูแลสุขภาพช่องปากให้สะอาด” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (IX) สัปดาห์ที่ 9 กิจกรรมนัดพบหญิงตั้งครรภ์เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพในช่วงฝากครรภ์ตามปกติ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพช่องปาก (X) สัปดาห์ที่ 10 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “อาหารดี ฟันดี สุขภาพฟันดี” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม (XI) สัปดาห์ที่ 11 ให้ความรู้ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “8 โรคต้องระวังเมื่อเข้ารับบริการชุดทันต” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม และ (XII) สัปดาห์ที่ 12 ให้ความรู้ทางทันตสุขภาพกับหญิงตั้งครรภ์ผ่านไลน์แอปพลิเคชันด้วยสื่อทันตอินโฟกราฟิกเรื่อง “กลิ่นปากไม่ใช่เรื่องตลก” และ “8 ข้อเพื่อฟันดี” และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม สำหรับกลุ่มเปรียบเทียบได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามก่อนการทดลองและได้รับคำแนะนำรวมทั้งการตรวจสุขภาพช่องปากตามชุดสิทธิประโยชน์ทางทันตกรรมของหญิงตั้งครรภ์ จากนั้นนัดหมายทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามชุดเดียวกันหลังการทดลอง ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ภาพที่ 2 แผนภาพการวิจัย

O1,O2 คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง

O3,O4 คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง

X คือ กิจกรรมนัดพบหญิงตั้งครรภ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในช่วงฝากครรภ์ตามปกติ

S คือ การให้สื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชัน

ผลการวิจัย

เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะทางด้านอายุ ประวัติการตั้งครรภ์ ระดับการศึกษา และการได้รับความรู้ทางด้านทันตสุขภาพไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($P\text{-value} > 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างก่อนทดลอง

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (n=31)	กลุ่มเปรียบเทียบ (n=31)	p
	n (%)	n (%)	
อายุ			
≤30 ปี	15 (48.5)	18 (58.1)	0.581
>30 ปี	16 (51.5)	13 (41.9)	0.606
Mean±SD, Max, Min	30.52±4.63, 39, 22	30.19±5.76, 42, 22	
ประวัติการตั้งครรภ์			
ตั้งครรภ์ครั้งแรก	23 (74.2)	17 (54.8)	0.200
ตั้งครรภ์ครั้งที่สอง	8 (25.8)	14 (45.2)	0.367
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	20 (64.5)	25 (80.6)	0.224
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	11 (35.5)	6 (19.4)	0.488

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทันตสุขภาพ

เคยได้รับ	8 (25.8)	9 (29.0)	0.882
ไม่เคยได้รับ	23 (74.2)	22 (71.0)	0.809
การรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพ (คะแนนเต็ม 32 คะแนน)			
เพียงพอ (คะแนน $\geq$ 19)	14 (45.1)	13 (41.9)	0.866
ไม่เพียงพอ (คะแนน $<$ 18)	17 (54.9)	18 (58.1)	0.848
Mean $\pm$ SD, Max, Min	17.65 $\pm$ 4.32, 9, 24	17.61 $\pm$ 3.31, 9, 23	

เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพ พบว่า กลุ่มทดลองก่อนการทดลองมีคะแนนการรับรู้ เรื่องการขูดหินปูนร่วมกับการแปรงฟันจะช่วยรักษาโรคเหงือกอักเสบ น้อยที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 32.3 หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ เรื่องการขูดหินปูนร่วมกับการแปรงฟันจะช่วยรักษาโรคเหงือกอักเสบมากที่สุด ร้อยละ 100 รองลงมาเป็นเรื่องการใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ จะได้ประโยชน์แก่เหงือกมากกว่ายาสีฟันผสมสมุนไพร ร้อยละ 87.10 กลุ่มเปรียบเทียบก่อนการทดลอง พบว่า มีคะแนนการรับรู้ เรื่องการขูดหินปูนร่วมกับการแปรงฟันจะช่วยรักษาโรคเหงือกอักเสบมากและการใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ จะได้ประโยชน์แก่เหงือกมากกว่ายาสีฟันผสมสมุนไพรน้อยที่สุด ร้อยละ 35.50 หลังการทดลองพบว่า กลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนการรับรู้ เรื่องแปรงสีฟันที่มีขนาดพอเหมาะกับช่องปาก จะช่วยให้แปรงฟันได้สะอาดและทั่วถึงมากขึ้น มากที่สุด ร้อยละ 58.10 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยกับการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพ

การรับรู้ประโยชน์ฯ	กลุ่มทดลอง (n=31)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n=31)	
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
1. ตรวจสุขภาพเหงือกและฟันด้วยตนเองเป็นประจำ จะช่วยป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบได้	15 (48.4)	23 (74.2)	16 (51.6)	15 (48.4)
2. แปรงสีฟันที่มีขนาดพอเหมาะกับช่องปาก จะช่วยให้แปรงฟันได้สะอาดและทั่วถึงมากขึ้น	18 (58.1)	27 (87.1)	19 (61.3)	18 (58.1)
3. พบทันตแพทย์ตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง จะช่วยป้องกันโรคเหงือกอักเสบได้	16 (51.6)	26 (83.9)	15 (48.4)	16 (51.6)
4. แปรงฟันให้ถูกวิธีและสม่ำเสมอ จะช่วยป้องกันโรคเหงือกอักเสบได้	13 (41.9)	26 (83.9)	12 (38.7)	13 (41.9)
5. ใช้ไหมขัดฟันเป็นประจำ จะช่วยป้องกันโรคเหงือกอักเสบได้	18 (58.0)	26 (83.9)	16 (51.6)	17 (54.9)
6. ใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ จะได้	14	27	11	13

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ประโยชน์แก่เหงือกมากกว่ายาสีฟันผสม สมุนไพร	(45.1)	(87.1)	(35.5)	(41.9)
7. กินอาหารที่มีเส้นใย เช่น ผักและผลไม้ จะช่วยให้เหงือกและฟันสะอาดแข็งแรง	16 (51.6)	26 (83.9)	13 (41.9)	14 (45.2)
8. ขูดหินปูนร่วมกับแปรงฟันอย่าง สม่ำเสมอ จะช่วยรักษาโรคเหงือก อักเสบได้	10 (32.3)	31 (100.0)	11 (35.5)	11 (35.5)

เมื่อเปรียบเทียบผลการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพก่อนการทดลอง พบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพไม่แตกต่างกันทางสถิติ (RR: 1.07, 95%CI: 0.61-1.89, p-value 0.797) ในขณะที่หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีการรับรู้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเป็น 1.82 เท่าของกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (RR: 1.82, 95%CI: 1.32-2.50, p-value <0.001) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพ

การรับรู้ประโยชน์ฯ	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	RR (95%CI)	p
ก่อนทดลอง (n, %)				
กลุ่มทดลอง	14 (45.1)	17 (54.9)	1.07 (0.61, 1.89)	0.797
กลุ่มเปรียบเทียบ	13 (41.9)	18 (58.1)	1	
หลังทดลอง (n, %)				
กลุ่มทดลอง	31 (100.0)	0 (0.0)	1.82 (1.32, 2.50)	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	17 (54.8)	14 (54.2)	1	

อภิปรายผล

ผลการศึกษาหลังการทดลองแสดงให้เห็นว่าหญิงตั้งครรภ์ในกลุ่มทดลองมีการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพเพียงพอเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ 1.82 เท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.001) อาจเป็นเพราะว่าหญิงตั้งครรภ์ได้รับรู้ถึงประโยชน์ของการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากจากสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านทางไลน์แอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่องโดยผู้วิจัย สามารถอธิบายได้ว่าหญิงตั้งครรภ์ได้มีการแสวงหาวิธีการดูแลทันตสุขภาพตนเองจากช่องทางออนไลน์ที่ผู้วิจัยกำหนด โดยเชื่อว่าการกระทำที่ได้รับคำแนะนำเหล่านั้นดี มีประโยชน์ และเป็นสิ่งที่สามารถลดความเสี่ยงหรือความรุนแรงไม่ให้เป็นโรคในช่องปาก ในขณะที่ตนเองกำลังตั้งครรภ์ได้ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจของหญิงตั้งครรภ์ที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำอาจขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบถึงข้อดีและข้อเสียของพฤติกรรมนั้น โดยเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย เมื่อหญิงตั้งครรภ์เกิดความกลัวหรือรับรู้ถึงภาวะคุกคามที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองแล้ว ก็อาจจะปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อจัดการกับปัญหาโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ตนเองและทารกในครรภ์ในวันข้างหน้า โดยมีความเชื่อว่าสิ่งที่ปฏิบัตินั้นเป็นวิธีที่ดีและเหมาะสมที่จะช่วยป้องกันโรคได้จริง^[12] การให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับประโยชน์ในการดูแลสุขภาพช่องปากจากสื่อทันตอินโฟกราฟิกอย่างต่อเนื่อง 12 สัปดาห์ ร่วมกับได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มเฉพาะ ทำให้หญิงตั้งครรภ์เกิดความเชื่อมั่นและเห็นความสำคัญขอประโยชน์ในการดูแลทันตสุขภาพมากขึ้น จึงเชื่อว่าจะควบคุมและป้องกันการเกิดโรคในช่องปากได้ การได้รับผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านทางไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ข้อมูลการดูแลทันตสุขภาพเป็นประจำทุกสัปดาห์สามารถสร้างการเข้าถึงของข้อมูลด้านทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริลักษณ์ วงษเนาว์ (2558)^[13] ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากโดยการประยุกต์ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในหญิงตั้งครรภ์ พบว่า ภายหลังจากการการได้รับโปรแกรมกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเหงือกอักเสบสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และการศึกษาของ นวรัตน์ โมทนา และคณะ (2557)^[14] ที่ได้ศึกษาผลการให้สุศึกษาตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากการทดลองในหญิงตั้งครรภ์มีการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) การให้ความรู้หรือสร้างการรับรู้ในด้านทันตสุขภาพ ส่งผลทำให้เกิดการรับรู้ประโยชน์ในการดูแลทันตสุขภาพช่องปากของเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพ พุทธิปัญญา และคณะ (2559)^[10] ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพต่อความฉลาดทางสุขภาพ พฤติกรรมการลดน้ำหนัก และน้ำหนักของบุคลากรที่มีภาวะโภชนาการเกินในโรงพยาบาลร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีการสร้างกลุ่มไลน์และการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการให้ความรู้คำแนะนำ และติดตามผลของโปรแกรมภายหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมสุขภาพต่อความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมการลดน้ำหนักเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการให้สื่อความรู้ที่มีความดึงดูดอย่างอินโฟกราฟิกผ่านโซเชียลมีเดียที่ใช้กันมากในประเทศไทยอย่างไลน์ ทำให้เกิดความน่าสนใจและเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพจึงเพิ่มความสามารถในการรับรู้ประโยชน์ในการดูแลทันตสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น สื่อทันตอินโฟกราฟิกจึงเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาคั้งนี้มีข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นได้ในกลุ่มตัวอย่าง อาจได้รับการปนเปื้อนข้อมูลข่าวสารด้านทันตสุขภาพจากแหล่งอื่นหรือจากกลุ่มอื่นในสังคมออนไลน์ (Co-intervention) นอกเหนือไปจากข้อมูลที่ผู้วิจัยกำหนดโดยผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ หากดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้ควรมีการควบคุมสิ่งทดลองร่วมดังกล่าวหรือทำข้อตกลงเบื้องต้นในกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม สำหรับข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลทันตสุขภาพดีขึ้นจากการใช้สื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านทางไลน์แอปพลิเคชัน การสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารตลอดจนติดตามการให้ความรู้ทางทันตสุขภาพที่ดีทั้งจากผู้ให้สารและผู้รับสาร เพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพช่องปากของบุคคลเพิ่มมากขึ้น จึงควรปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ในการดูแลสุขภาพที่ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี ที่ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิจัย และขอขอบคุณสื่อทันตอินโฟกราฟิกของสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย และสื่อทันตอินโฟกราฟิกของศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- [1] Saddki N, Bachok N, Hussain N, Zainudin S, & Sosroseno W. The association between maternal periodontitis and low birth weight infants among Malay women. *Community dentistry and oral epidemiology*. 2008;36:296-304.
- [2] Wandera M, Åstrøm AN, Okullo I, & Tumwine JK. Determinants of periodontal health in pregnant women and association with infants' anthropometric status: a prospective cohort study from Eastern Uganda. *BMC pregnancy and childbirth*. 2012;12:90.
- [3] สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย ANC คุณภาพ WCC คุณภาพ ศพด. คุณภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก;2556.
- [4] สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขประจำปี 2561 [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 17 สิงหาคม 2561] เข้าถึงได้จาก: http://dental2.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/dental/ewt_dl_link.php?nid=1691
- [5] กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการดูแลสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก;2545.
- [6] คุณากร ชันชัยภูมิ. ประสิทธิภาพของโปรแกรมทันตสุขศึกษาเพื่อการส่งเสริมทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์โรงพยาบาลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น;2556.
- [7] ปวีตรา ชัดิยะ. ประสิทธิภาพของโปรแกรมทันตสุขศึกษาร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันตสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา;2556.
- [8] อารีรัตน์ จันทรหนู. ประสิทธิภาพของการส่งเสริมทันตสุขภาพหญิงตั้งครรภ์แบบบูรณาการในโรงพยาบาลจະนะ. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา* 2557;12:31-52.
- [9] สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สพธอ.) ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 29 พฤษภาคม 2561] เข้าถึงได้จาก: <https://www.etda.or.th/documents-for-download.html>
- [10] สุภาพ พุทธปัญญา. ผลประสิทธิผลของของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพต่อความฉลาดทางสุขภาพ พฤติกรรมการลดน้ำหนัก และน้ำหนักของบุคลากรที่มีภาวะโภชนาการเกินในโรงพยาบาลร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา* 2559;9:42-59.
- [11] สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. สื่ออินโฟกราฟิก [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2561] เข้าถึงได้จาก: http://dental2.anamai.moph.go.th/more_news.php?cid=63&filename=infographic.

ผลของการถ่ายทอดสื่อทันตอินโฟกราฟิกผ่านไลน์แอปพลิเคชันในการพัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

[12] Rosenstock IM. Historical origins of the health belief model. Health Educ Monogr. 1974;2(4):328-35.

[13] สิริลักษณ์ วงษาเนา, เกสร สำเภาทอง. โปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากโดยการประยุกต์ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบในหญิงตั้งครรภ์. วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2558;22:34-40.

[14] นวรัตน์ โมทนา, ทศพร ชูศักดิ์, เบญจวรรณ นันทชัย, สันหวัช ไชยวงศ์. ผลการให้สุศึกษาตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. วารสารนเรศวรพะเยา 2557;7:178-84.